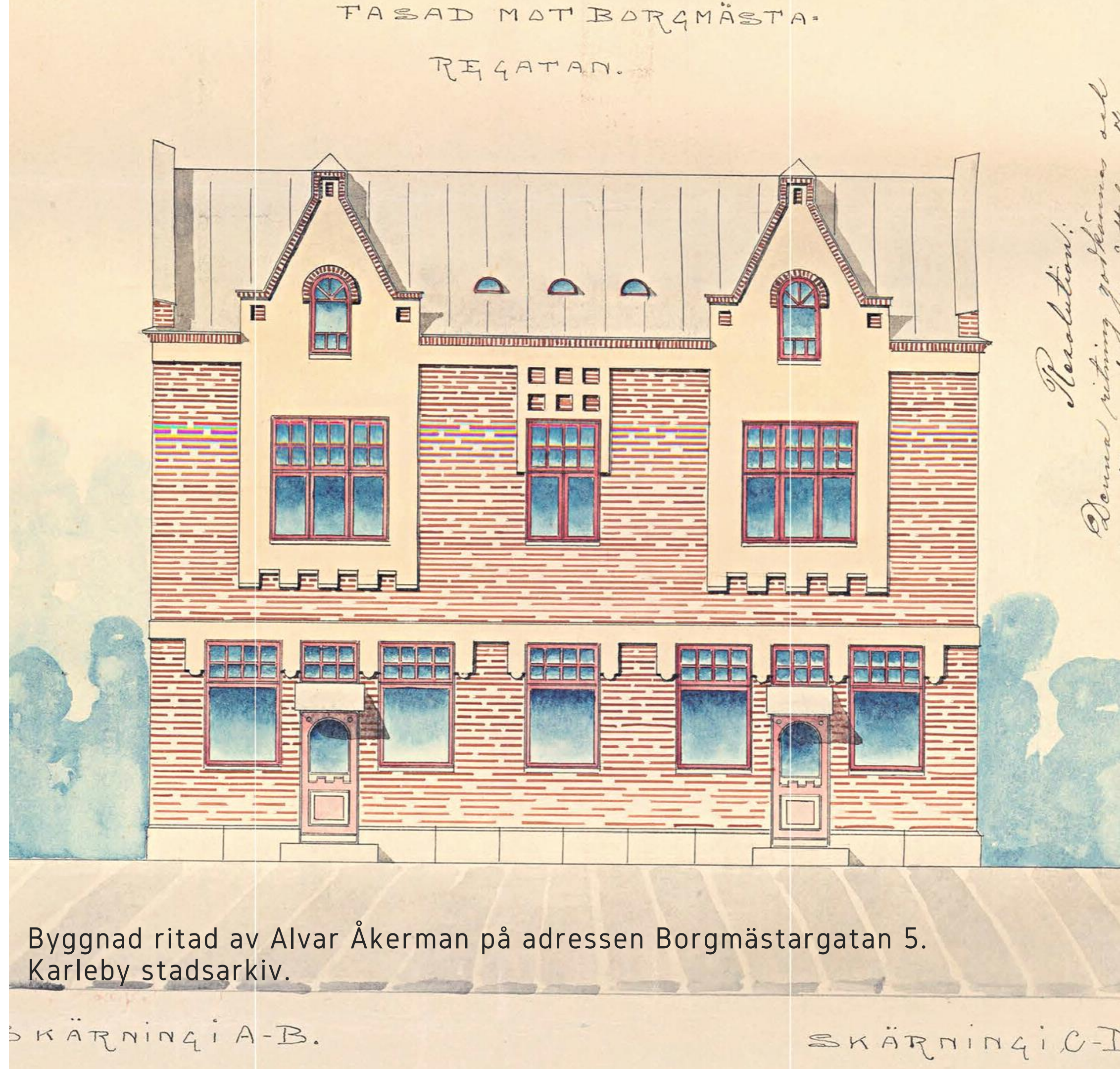

KONSTRUKTÖRER:

STADENS
BYGGMÄSTARE

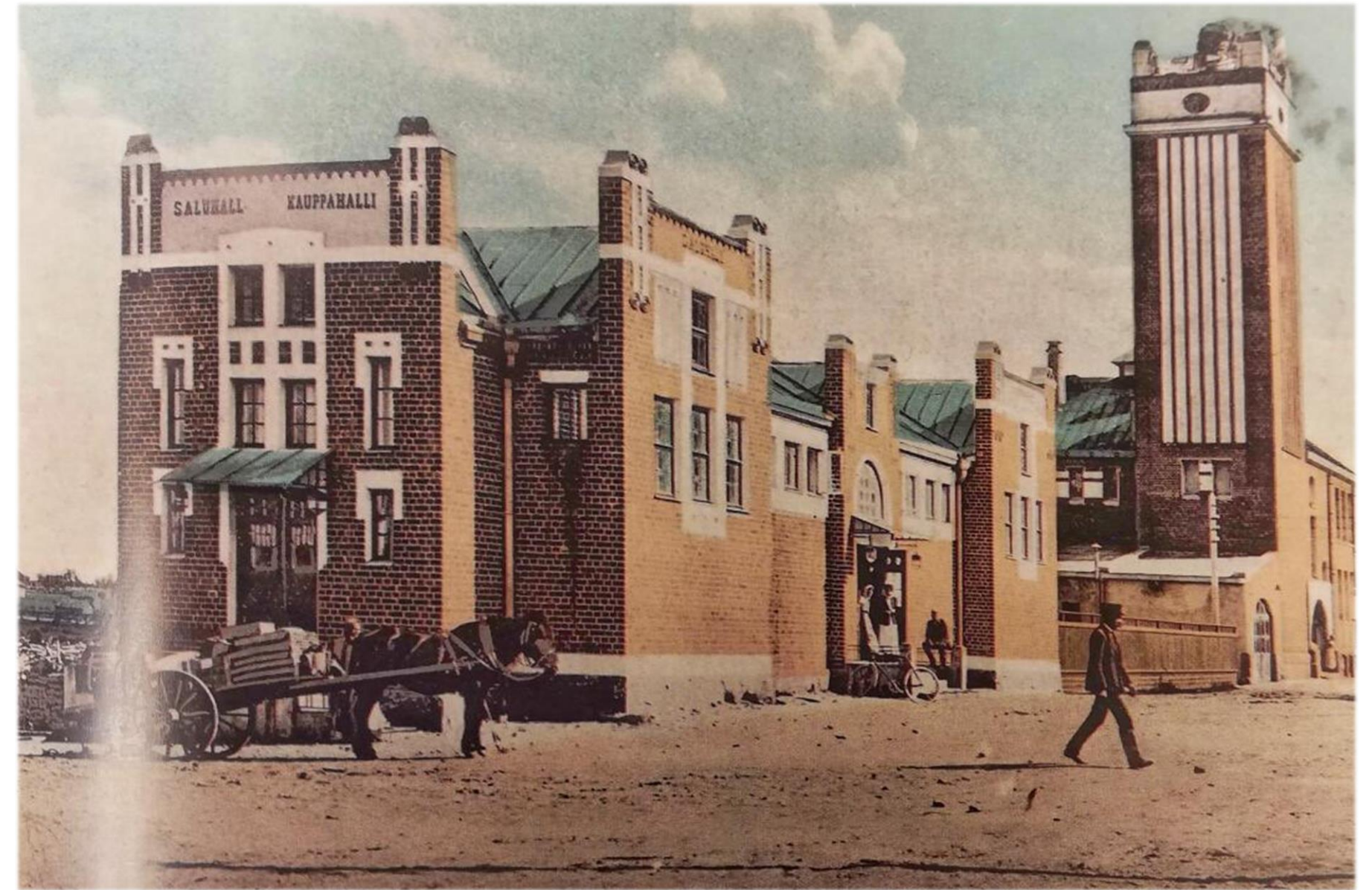
ALVAR ÅKERMAN

Byggnad ritad av Alvar Åkerman på adressen Borgmästargatan 5.
Karleby stadsarkiv.

Johan Alvar Åkerman var Gamlakarleby stads första byggmästare åren 1906–1926 och hans verk har lämnat ett mångfacetterat avtryck i stadsbilden, vilket syns ännu idag. Det var en livlig byggperiod då det offentliga byggandet mötte stora utmaningar. Staden tog klivet in i den moderna världen i och med att vatten-, telefon- och elledningsnätverk togs i bruk. El- och telefontätverkens luftkablar dök upp i stadsbilden liksom helt nya typer av byggnader såsom vattentornet (Selim A. Lindqvist 1921) och elverket (Gustaf Strengell & Sigurd Frosterus 1905).

Saluhallen ritad av Alvar Åkerman i hörnet av Strandgatan och Torggatan. I bakgrunden elverket. Postkort.

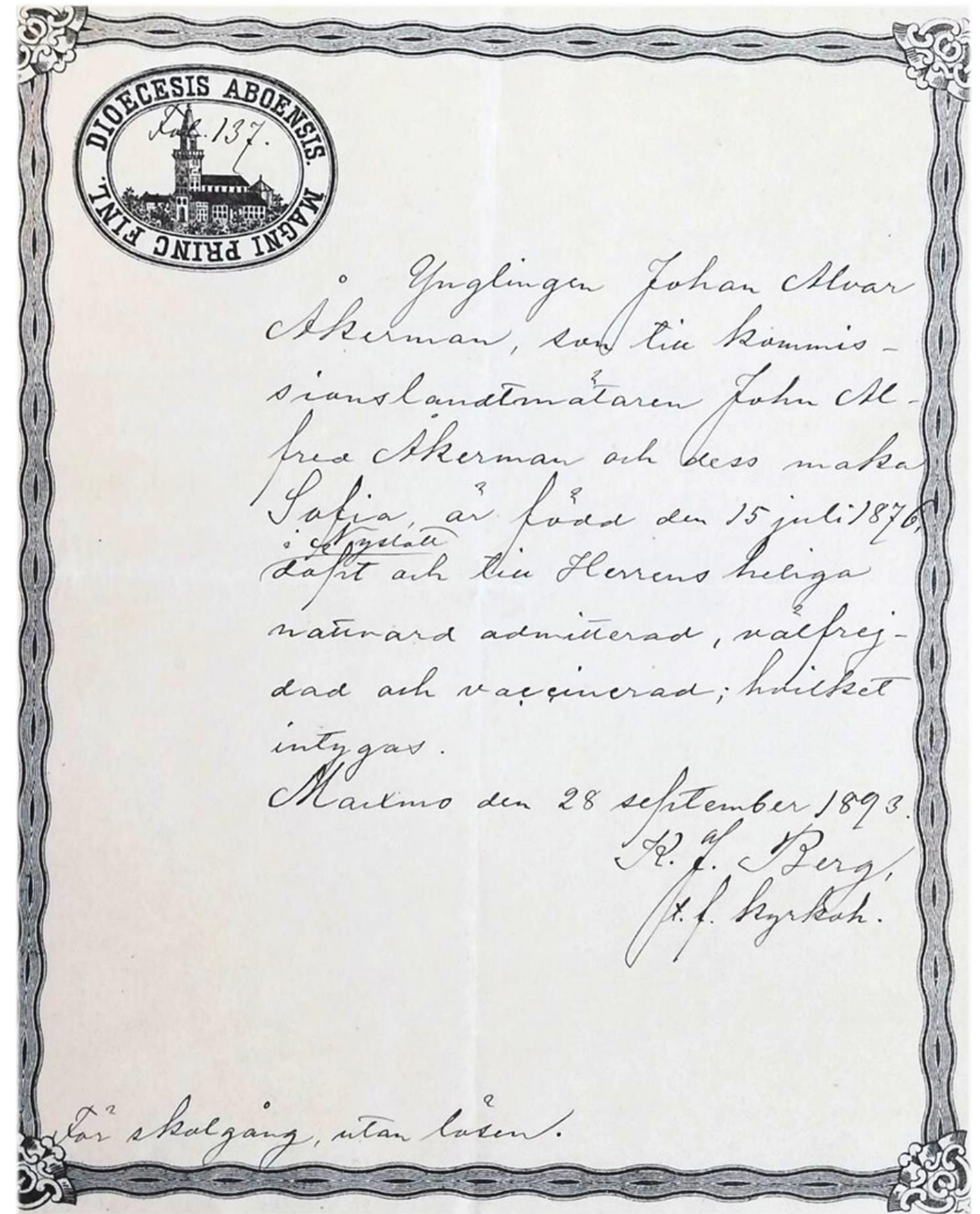

ALVAR ÅKERMAN (1876-1940)

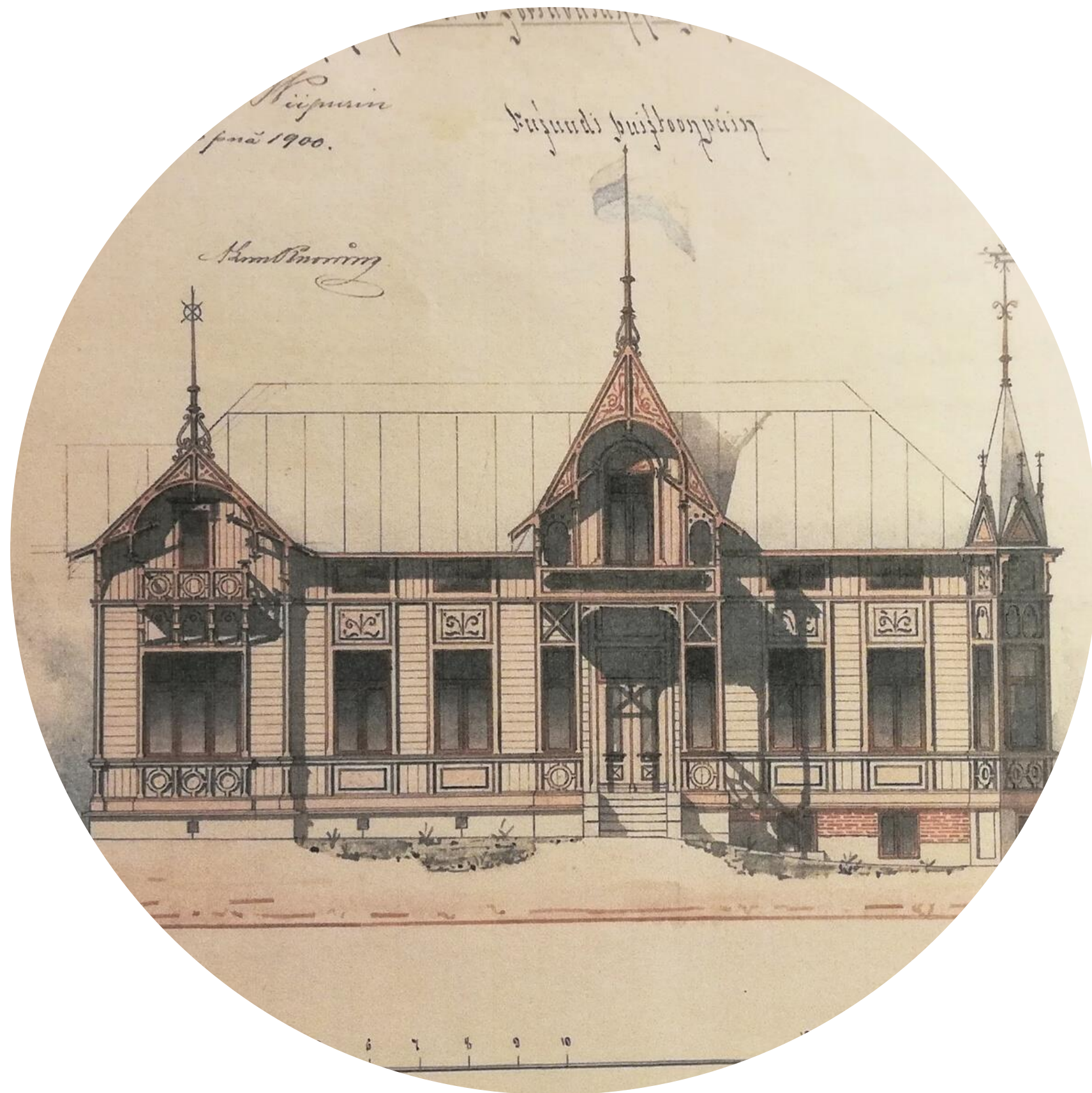
Johan Alvar Åkerman föddes i Nyslott och tillbringade barndomen i Vasa där han gick i den finska folkskolan. År 1893 sökte han sig till Vasa industriskolas maskinavdelning. Han kompletterade sina studier på byggnadsavdelningen i samma skola och utexaminerades 1896.

Då han inledde sitt arbete som byggmästare i Gamlakarleby kom han till samma stad som hans farfars farfar hade kommit till från Sverige och där densamme hade verkat som stadsfältskär i slutet av 1700-talet.

Ett ämbetsbetyg från år 1893 skrivet av kyrkoherden sammanhörande med ansökan till industriskolan. Riksarkivets verksamhetsställe i Vasa.

En byggnad ritad av Alvar Åkerman 1900 ur boken Sortavalan arkkitehtuuria. Ritningen finns i Riksarkivets verksamhetsställe i S:t Michel.

Alvar Åkerman var en skicklig planerare som hade förkovrat sig och bekantat sig med tidens nya strömningar utomlands. Innan han kom till Gamlakarleby hade han skaffat en diger erfarenhet bl.a. av reparationsarbete på skarpskyttebataljonens kaserner i Viborg och som ritare på träförädlings- och cementfabriker i S:t Petersburg .

Vid sekelskiftet hade Åkerman en egen byrå i Sordavala, där han planerade flera bostadshus. Efter tiden i Sordavala arbetade han som byggmästare på malmförädlingsfabriken i Pitkäranta och cellulosafabriken i Kaukas.

Tjänstemannen Åkerman var noggrann, plikttrogen och en utomordentligt kunnig yrkesman. Han gjorde många byggnadsritningar i stadens tjänst, bl.a. för barnhemmet på Folkskolegatan (1913) och kapellet på Marie begravningsplats (1916).

Åkerman utvecklade, ledde och övervakade både stadens kommunala och privata byggverksamhet. Stadsbyggmästarens arbetsuppgifter var varierande.

Laidunlippuja,
jotka oikeuttavat karjan käyttämiseen kaupundtn karjamailla, on saatavana Raatihuoneella perjantaina 8 p. sisälläolevaa heinäkuuta klo $5\frac{1}{2}$ – 6 i. p.
Kokkolassa 14 p. kesäk. 1910.
Alvar Åkerman.

Tidningen Kokkola 7.7.1910.

Polletter,
som berättiga till användande av stadens gemensamma mulbetesmark, kunna utlösas å rådhuset torsdagen den 18 innevarande aug. kl. 5–6 e. m.
Gamlakarleby den 15 aug. 1910.
Alvar Åkerman.

Österbottningen 16.8.1910

Ruulutus.

Yleisölle tiedoksi annetaan että Kaupungin valtuuston määräyksestä kaikki maksuton veden otto hevosilla on kielletty ja tulevat siitä oikeudessa vastaamaan. Veden otto hevosilla on luvallista ainoastaan siinä tapauksessa että kaupungin rakennusmestari **Alvar Åkerman** on antanut erikoisen luvan.

Öb. **Veden johtotoimikunta.**

Tidningen Kokkola 7.2.1920.

Han medverkade aktivt i byggandet av stadens vatten- och avloppsnätverk och muddringen av Sundet och hörde till kommittén som gjorde namnförslag i anknytning till förnyandet av stadsplanen.

Kapellet på Marie gravgård 2019.

Täten todistan, että rakennusmestari Alvar Åkermanin vuodesta 1906 vuoteen 1926 on ollut kaupungin rakennusmestarina Kakkolan kaupungissa. Tällä ajalla on hän johtanut kaikkia kaupungin miin hepintek millisiä kuin käytännöllisiksi täitä sekä ain vuodesta 1926 alkuun asti johtanut kaupungin rakennuskonttoria. Vuosien 1923-1926 aikana jollain allekirjoittanut oli rahatoimikamariain puheenjohtajanteltiin rakennusmestari A. Åkermanin johdolla m. m. uusia teitä ja katuja, lika- ja vesijohtoverkkoa täydennetty sekä rakennettiin hänen laatimien sopiureustatow mukaan kivistä uusi kansakoulu Yksipihlajaan.

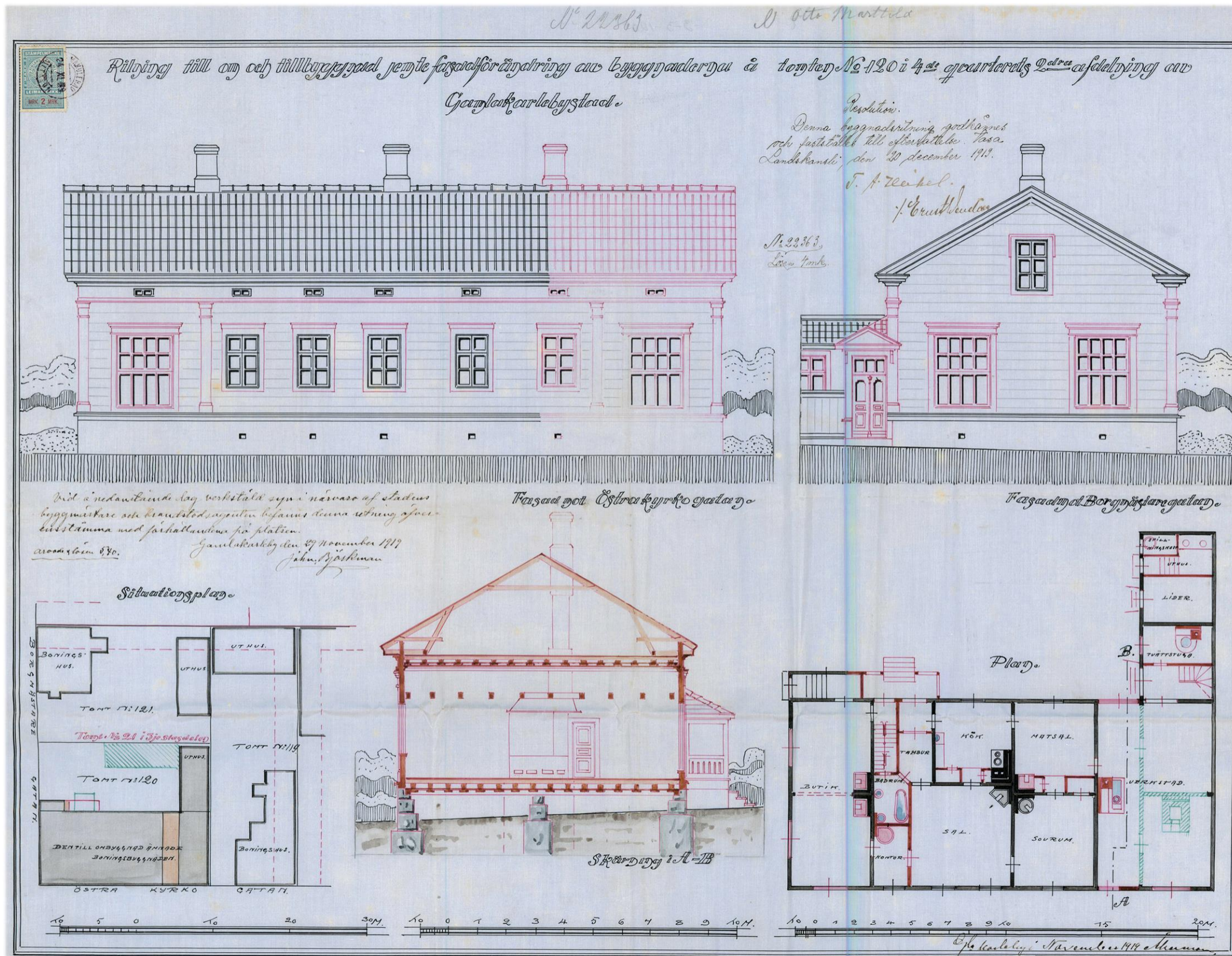
Rakennusmestari Alvar Åkerman, joka omasta pyynnöstään on eronnut kaupungin rakennusmestarin toimesta, on asiantuntemuksella, tarmolla ja huolella hoitanut kaikkia tehtäviään, joten annan parhaat suositukset.

Kakkolassa 15 p:nä helmikuuta 1928.

J. Hedberg

Alvar Åkermans arbetsintyg från Gamlakarleby stad. Urban Åkermans arkiv.

Ändringsritningar för huset i hörnet av Borgmästargatan och Östra Kyrkogatan från år 1919. Karleby stadsarkiv.

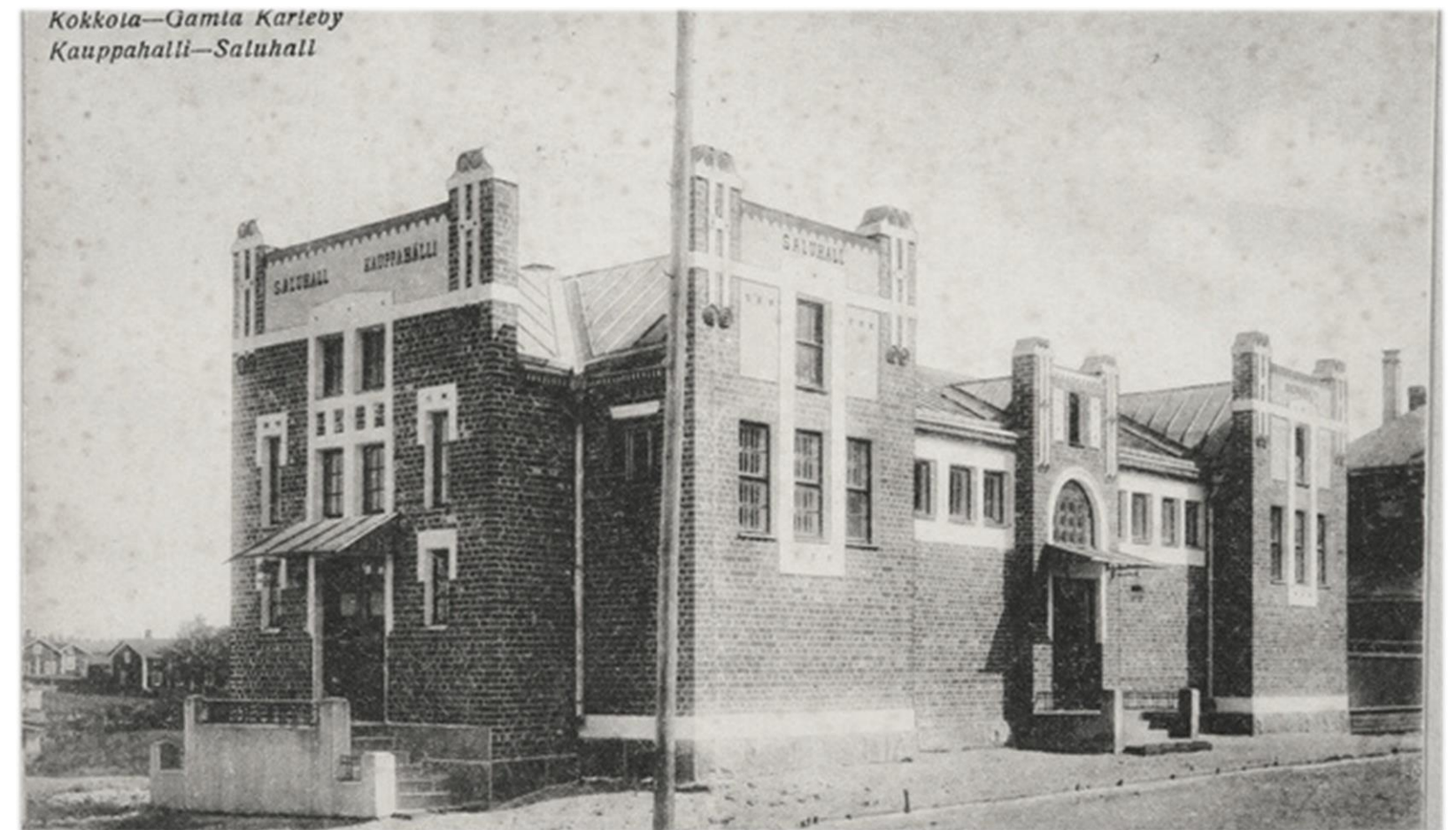
Privat gjorde han otaliga planer både för affärsvärldens och privata beställares behov. Planeringsarbetena bestod av ritningar för nybyggen och mångahanda utvidgnings- och ändringsplaner.

Åkerman ritade bland annat utvidgningarna av Folkets hus (salen) och den numera rivna metodistkyrkan. Han planerade även det ortodoxa bönehuset på Borgmästargatan, som till början var ämnat till bostadshus.

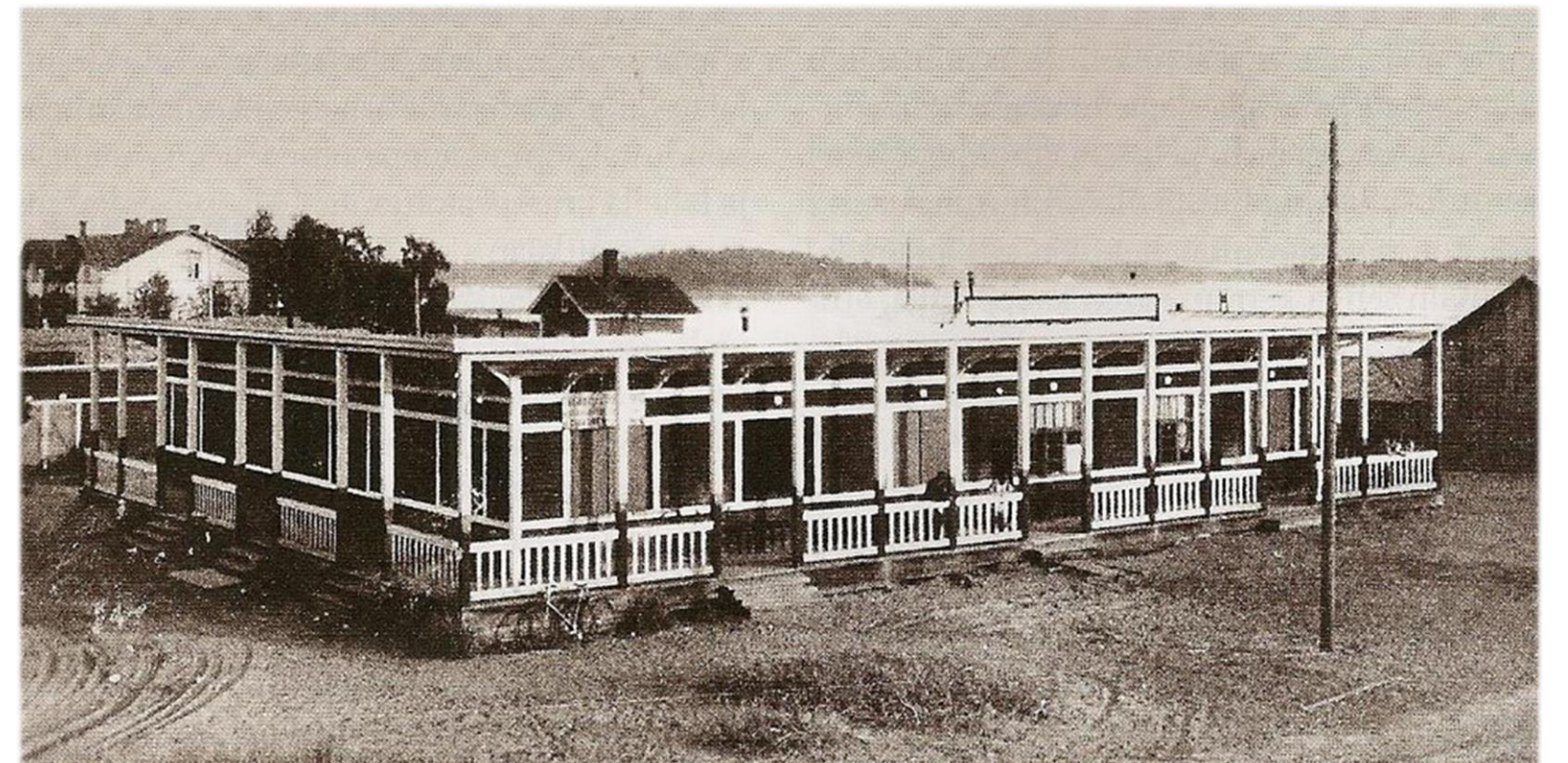

Till följd av striktare hygienkrav började man bygga saluhallar i städerna. I Gamlakarleby var det Åkerman som fick ta sig an planeringen. Saluhallen i jugendstil uppförd i rödtegel stod klar 1909. År 1938 uppfördes Fiskhallen för samma ändamål, ritad av byggmästare K.G. Indola. I saluhallens arkitektur kombinerade Åkerman skickligt nybyggets formspråk med det på granntomten nyligen uppförda elverkets stil.

Saluhallen övergick i KPO:s ägo 1938 och då fungerade där bland annat Strandrestaurangen. Byggnaden revs 1971 för att ge utrymme åt ett nybygge. Troligtvis ritade Åkerman också saluhallen i Yxpila som uppfördes i trä 1926, också den revs senare.

Saluhallen på Strandgatan. Postkort. Vi Neristassbor rf.

Saluhallen i Yxpila, byggd 1926. K.H.Renlunds museum.

“

HALLBYGGNADEN, PRYLIG TILL SITT YTTRE,
TER SIG INWÄNDIGT LJUS OCH LUFTIG, MÅLAD
SOM DEN ÄR I LJUSA, GLADA FÄRGER.
DE HÖGT UPPE ANBRAGTA FÖNSTREN TILLÅTA
DAGSLJUSET ATT RIKLIGT STRÖMMA IN,
UNDER DET ATT SOLSTRÅLARNAS ICKE
KUNNA KOMMA ÅT VARORNA.
FÖR RENLIGHETEN ÄR WÄL SÖRJT.
GOLVET ÄR ASFALTERAD OCH WÄGGARNA, WILKAS
ÖVRE DELARNA CEMENTRAPPADE, HAWA OLJEMÅLATS,
LIKASOM ÄWEN DET WITA TAKET.
FÖRE HANDELNS BÖRJAN PÅ MORGONEN
SPOLAS HALLEN, OCH EFTER SLUTAD HANDEL PÅ
AFTONEN RENGÖRES OCH SPOLAS HALLEN ÅTER,
LIKASOM ÄWEN DE FÖR WARORNAS FÖRWARING
AVSEDDA KÄLLRARNE. HALLEN INNEHÅLLER 18
SALUSTÅND, AV WILKA DOCK FLERE ÄNNU
ICKE TAGITS I ANSPRÅK.

”

Österbottningen om öppnandet av Saluhallen 3.6.1910.

HUOMI Arvoisalle yleisölle HUOMI

tiedoitetaan täten, että ensi lauantaina lokakuun 29 p:nä avaan LIHAMYYMÄLÄN kaupungin kauppahallissa N:o 13, jossa pidän kaupan kaikenlaista lihaa. Kun monivuotisen kokemuksen perusteella olen tullut tunnetuksi täällä alalla toivon ensiluokkaisilla tavaroilla ja hyvällä kohtelulla voittavani arvoisan asiakaspiirin.

Kunnioittaen ARTHUR FELLMAN.

Tidningen Kokkola 27.10.1932

Myytäväenä.

HYVÄKSITUNNETTUA pietarsaarelaista Hembergin

MÄMMIÄ

Roquefort-juustoa saapunut. Hedelmiä ja herkkuja myydään kauppahallissa.

VÄINÖ KARLSSON.
Puhelin 2 30 ja 1 05.

Tidningen KP

7.4.1927

Suosittellemme makkaratehtaamme erikoisvalmisteita:

Teemakkaraa, Kylmä- ja Lämmin-savulihaa ja Sunnuntaimakkaraa

Saatavana kaikissa myymälöissämme ja kauppahalleissa.

KESKI-POHJANMAAN OSUUSKAUPPA r.l.

Tidningen Kokkola 8.3.1930

HALLIMYYMÄLÄMME muutetaan joulukuun 1 p:nä

kaupungin kauppahalliin

koska

siellä saamme enemmän tilaa; siellä voimme palvella ostajiamme monipuolisimmalla tavaravaliokomalla; siellä voimme järjestää koneellisen lihajäähdyttämön; siellä voimme ruokatavarain säilyttämisessä ja esille asettamisessa noudattaa suurempaa puhtautta; sinne voimme järjestää myös maidon jakelun.

Keski-Pohjanmaan Osuuskauppa r.l.

Tidningen Kokkola

24.11.1934

Hyvinlajitellusta varastosta

halvalla

myydään: tuoreita hedelmiä, kuten omenia useampia lajeja, viinirypäleitä, appelsiineja, päärynöitä, sitrooneja, kuivattuja hedelmiä kaikkia lajeja, sekä hienon hienoja taateleita ja viikunoita, krakmantelia, ruokkurusinoita, pähkinöitä, linssejä,

SÄILYKKEITÄ

kaikkia lajeja, suklaata, konveh-teja, karamelleja, mausteita, li-köörejä, mehuja, sillejä, sipulia ja vihanneksia.

Eläviä ja keinotekoisia kukkia, hautaseppeleitä ja kukkasia.

y.m. y.m.

Herkku- ja Hedelmäkauppa
kauppahallissa.

Puhelimet 2 30 ja 1 05.

VÄINÖ KARLSSON.

Tidningen KP 15.12.1925

SILLIÄ

Halvalla vanhassa kaup-pahallissa.

VÄINÖ KARLSSON.

Tidningen Kokkola 21.3.1931

Austraalian OMENIA,
Jamaikan BANAANEJA,
Italian kesä-APPELSIINEJA,
Messinalaisia SITRUUNEJA.

S. MERTASEN
Herkku- ja Hedelmäkauppa

Kokkola, Isok. 8. Puhelimet 4 24 j

Kauppahalli 2 30.

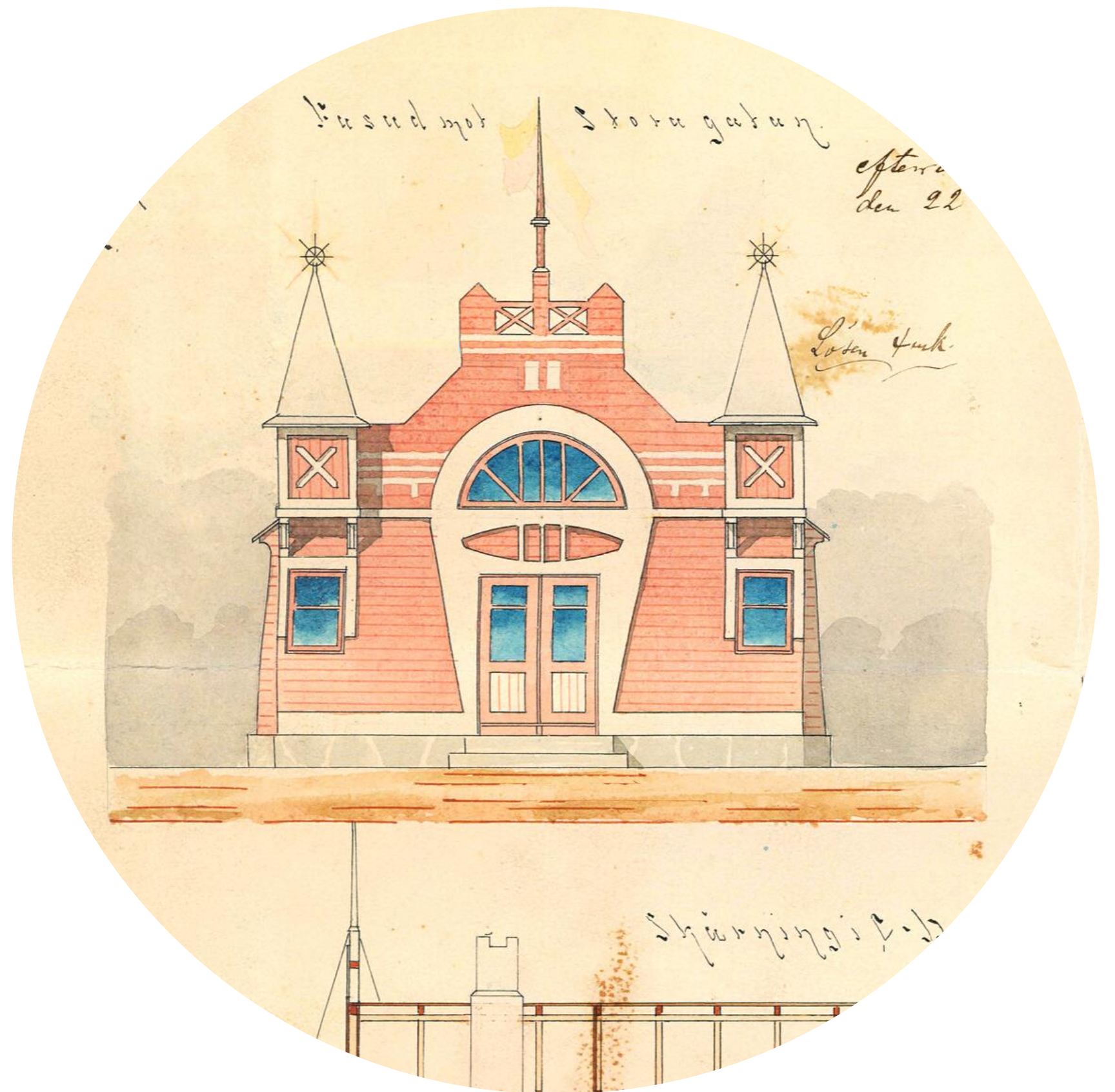
Tidningen Kokkola 19.7.1927

Bland andra byggnader i Gamlakarleby som Åkerman ritat och som numera har försvunnit ur gatubilden är t.ex. biografen Central i anslutning till Mercuriushuset på Storgatan. Den brann år 1919.

CENTRAL
Erikoisteatteri kinematografitaiteelle
Maanantai—Torstai.
Ohjelma:
Vasaran alla.
3-osainen draama
Run rouvat vaihtavat piikoja.
1-osainen ilvelly.
Pilettien hinnat ovat: 1:—, 75 p. ja 50 p. Lapset alle
13 vuoden maksavat puolet.
Joka perjantai ja maanantai uusi ohjelma.

Biografreklam i tidningen Kokkola 24.11.1914

"Erikoisteatteri kinematografitaiteelle", biografen Central, ritning från år 1907. Karleby stadsarkiv.

På Strandgatan låg Sällskapsklubbens tegelbyggnad (1912) som senare länge fungerade som polisstation. Huset är rivet.

Sällskapsklubbens hus, senare polisstation, hade till först tegelyta och blev senare rappad. Bild: Karelnos samlingar, K.H.Renlunds museum.

KOP:s bankbyggnad på Storgatan från 1914 är rivet.

Vi Neristassbor rf, Karleby hembygdsarkiv.

Det av Åkerman planerade huset, byggt till lärarbostad för lärare i Renlunds folkskola. Det byggdes två likadana hus för ändamålet.

Det var typiskt för Åkerman att placera byggnaderna så att de anpassade sig till omgivningen. Ett gott exempel härpå är hustvillingarna (1912) i hörnet av Folkskolegatan och Borgmästargatan som byggdes till lärarbostäder för lärarna i den av Valter och Ivar Thomé planerade Renlunds folkskola i jugendstil.

Renlunds folkskola, planerad av bröderna Thomé färdigställdes 1908. K.H.Renlunds museum.

till neonskylt för biografteater Maxim

a/8/I

Ändringsritning från 1953, för neonskylt för biografteatern Maxim, ritningen är inte Åkermans. En av stadens första neonskyltar installerades på Maxims hus, Pauligs kaffepanna år 1937. Karleby stadsarkiv.

Av de byggnader som Åkerman ritade och som ännu står kvar kan nämnas Maximgallerian på Strandgatan (1918) och familjen Slottes bostads- och butikslokal på Borgmästargatan (1912).

I Maxim fungerade länge en biograf och tidningen Kokkolas redaktion med tryckeri, bokhandel, delikatess-och fruktaffär samt resandehemmet Martta. Byggnaden sanerades 1983 och då revs biografens sal.

Ur resandehemmet Marttas annons i tidningen Kokkola 16.10.1928.

KUOM! KUOM!

MAXIM

Kaupungin ainoa ensiluokan biografiteatteri

avataan tänään kello 6 Hulman talossa Isonkadun varrella.

OHJELMA: Cowboy-Loordi, Charlie Chaplin panttilainajana ja Mannerhelmin paras keuhalla 1918.

Pilettien hinnat: Aloit 3:50, Permanto 2:50 —, 2: — 1: —
Parveke 2:50, ja 2:—

Näytännöt: lauant. klo 6. sunnunt. 5.

Maxim öppnar, annons i tidningen Kokkola 8.2.1919.

“

MAXIM BIOGRAFITEATTERI NÄYTTELI EILEN
ILLALLA SUURTA INTIALAISTA
RUHTINASFILMIÄ "HÄNEN LEMPIWAIMONSA",
HAAREMEINEEN JA JUHLINEEN. --
SALI ON TILAWA JA JUHLALLINEN
SEKÄ UPEASTI WALAISTU.
WIULUNSOITTO PIANON SÄESTYKSELLÄ
OIKEATA IHMISKÄSIEN TAIDETTA,
EIKÄ MITÄÄN AUTOMAATIN KLINKUTUSTA.
LAULUAKIN KUULUU PIAN SAATAWAN.
KUWAT OWAT SELWIÄ JA ARWOKKAITA.

BIOGRAFI, KUN SILLE ASETETAAN KASWATTAWA,
KORKEA PÄÄMÄÄRÄ, SAATTAA MUODOSTUA
ARWAAMATTOMAN TÄRKEÄKSI KULTTUURITEKIJÄKSI,
TUTUSTUTTAMALLA KATSOJIAAN AWARAAN MAAILMAAN
HAWAINNOLLISEMMIN KUIN KIRJALLISUUS, JOTA SE
TÄHDENTÄÄ JA ELÄWÖITTÄÄ.

”

Tidningen Kokkola om den nya biografen Maxim 13.2.1919.

Åkerman ritade tiotals småhus i trä, främst till Tallåsen och den 4:e stadsdelen. Bland småhusen Åkerman ritade kan nämnas Knapes hus (1914, Vattentornsgatan 6), och den jugendinspirerade trävillan på Idrottsgatan 2 (1913) samt det i klassisk anda byggda rappade stockhuset på Strandgatan 33.

Åkermans eget hus (1917) ligger i hörnet av Härnösandsgatan och Östra Kyrkogatan.

Knapes hus på Vattentornsgatan.

Åkermans ritningar präglas av ett konstnärligt grepp, en praktisk kombination av teknik och formspråk och ett detaljerat utförande. Han inspirerades av sin tids engelska småhusarkitektur som hade en fri och praktisk plan i kombination med tydlig men skulptural exteriör.

Åkermans arkitektur från tiden i Gamla-karleby representerade ofta den moderna jugendstilen men eftersträvade ett förenklat, rationalistiskt formspråk.

Dekoren var enkel, ren och strävade till ändamålsenlighet. I enlighet med tidens anda började också Åkermans byggnadskonsts formspråk småningom likna klassicismens. Han visade speciell talang i planeringen av tegelbyggnader och han planerade flera sådana i staden.

En utvidgningsplan som aldrig realiserades, gjord av Åkerman 1908. Planen gällde Långbrogatan och det nuvarande musei-kvarterets byggnader. I tegelbyggnaden till vänster finns nu Våffelkafét. Det smala tegelpartiet till höger påminner om den av Åkerman planerade tegelbyggnaden på Strandgatan som fortfarande står kvar. Karleby stadsarkiv.

Alvar Åkerman var också aktiv i kommunala uppdrag. Han medverkade i flera olika nämnder, som kontrollant för skogskommittén, byggnadsgranskare för magistraten och ombudsman för stadens allmänna brandförsäkringsbolag. År 1929 valdes han till rådgivande rådman i staden.

Brandtillsynsnämnden. Alvar Åkerman andra till vänster. Vi Neristassbor rf, Karleby hembygdsarkiv.

Källor:

- Ahmas, Kristina 1992. Kokkolan rakennuskulttuuria
- Ahmas, Kristina 1992. Täydennysosa Kokkolan ruutukaava-alueen inventointiin
- Arbetsintyget: Urban Åkermans arkiv
- Byggnadsritningarna: Karleby stadsarkiv
- Korpela Krister 1993. Stadsplan och byggnader, i verket Gamlakarleby stads historia, del 4
- Pohjois-Karjalan ympäristökeskus 2007: Sortavalan arkkitehtuuria 1864–1939
- Pulakka, Pentti (toim.) 1995: Keskipohjalaisia elämäkertoja
- Tidningen Keskipohjanmaa, 15.12.1925, 7.4.1927, Nationalbibliotekets digitala samlingar
- Tidningen Kokkola 7.7.1910, 24.11.1914, 8.2.1919, 13.2.1919, 7.2.1920, 5.6.1926, 19.7.1927, 17.11.1927, 16.10.1928, 8.3.1930, 21.3.1931, 27.10.1932 och 24.11.1934. Nationalbibliotekets digitala samlingar.
- Vi Neristassbor rf, Karleby hembygdsarkiv
- Voipio, Pentti J. 1965: Boråsin-Kokkolan Åkerman-suku. Eripainos Suomen sukututkimusseuran vuosikirjasta XXXVIII.
- Österbottningen 16.8.1910 och 3.6.1918, Nationalbibliotekets digitala samlingar

Alvar Åkerman

Rakennusmestari.

Kokkola.

Puutarhakatu 4.

Puhelin 115.

Laatii kaikenlaisia rakennuspiirustuksia toimittaa mittauksia, kartotuksia ja rakennuskatselmuksia. Välittää kiinteistöjen kaupoja. Tekee urakalla tahi laskuun kaikenlaisia rakennustöitä, vesi- ja viemärijohtoja. Turun kaakelitehtaan ja rakennuspuuseppä-tuotteiden asiamies.

Tidningen Kokkola 17.11.1927